

Хроніка наукового життя

В.В.Газін, В.А.Дубінський

“Історія та особа: особа в історії” – наукова конференція, присвячена 75-річчю від дня народження професора А.О.Копилова

3 листопада 2011 р. на історичному факультеті Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка відбулася наукова конференція “Історія та особа: особа в історії”, присвячена 75-річчю від дня народження професора А.О.Копилова. Вона стала, без сумніву, значною подією в науковому житті нашого університету. Очевидно, лейтмотивом даного наукового форуму можуть бути слова професора Валерія Степановича Степанкова: “Епоха і Людина; Людина й Епоха. Ці складові історичного процесу пов’язані між собою тисячами видимих і невидимих ниток, взаємно переплітаються, впливають і визначають одне одного” [6, с. 5].

Звичайно, багато сказано, особливо в сучасній історіографії, котра побудувалася ідеологічних установок комуністичної доби про вирішальну роль в історії об’єктивних чинників, дії мас, класів, партій, про роль саме особи в історичному процесі. Стосовно українського минулого згадуються імена великих київських князів Володимира, Ярослава, Данила Галицького, гетьманів Богдана Хмельницького та Івана Мазепи тощо. Однак, роль особи краще можна оцінити, найяскравіше вона проглядається в історії окремого регіону чи громади. Пам’ятаючи про визначних своїх попередників, ми в сьогоденні зберігаємо їх безцінний досвід, будуємо сьогодення на міцному фундаменті минулих поколінь. Це в повній мірі стосується нашого університету й ролі в його становленні та розвитку беззмінного (упродовж 24-х років) його ректора – професора Копилова Анатолія Олексійовича, який був, як значиться в передмові до збірника матеріалів конференції, відомим вченим, мудрим педагогом, яскравою і сильною осо-

бистістю, котра залишила помітний слід у культурному й освітянському житті не лише Кам'янець-Подільського, але й Подільського краю в цілому [7, с. 3].

Відзначимо, що конференція викликала значний інтерес. У її роботі взяли активну участь колеги Анатолія Олексійовича, його учні, а також представники молодшого покоління викладачів нашого університету, які, на жаль, вже не мали задоволення чути лекції дійсно непересічного й талановитого історика й педагога.

Конференція складалася з двох частин. Так, пленарне засідання, яке відбулося в конференц-залі університету, було присвячене власне життю, науковій та педагогічній діяльності професора Анатолія Олексійовича Копилова. Після його завершення робота перейшла в формат секцій, де розглядалися різноманітні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії, історіографії, джерелознавства й методології історичних досліджень, політології. У її роботі взяли участь 10 докторів наук, 21 кандидат наук, 10 аспірантів, магістрів і здобувачів наукових ступенів, студенти історичного факультету.

Варто відзначити, що ще до початку роботи конференції її учасники змогли отримати збірку матеріалів даного наукового форуму під назвою: "Анатолій Олексійович Копилов: особистість у вимірі епохи: Дослідження. Спогади. Документи. Бібліографія". Окрім власне матеріалів конференції до даної збірки було включено документи, пов'язані з життям та науково-педагогічною діяльністю Анатолія Олексійовича, фотографії, а також бібліографію його наукових праць.

Конференція розпочалася привітальним словом, з яким звернувся до її учасників нинішній ректор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор історичних наук, професор Олександр Михайлович Завальнюк, який акцентував увагу присутніх саме на діяльності Анатолія Олексійовича на посаді ректора, його заслугах у розбудові Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту імені В.П.Затонського та його поступі до державного, а сьогодні національного університету.

Основною доповіддю пленарного засідання став виступ одного з найвідоміших вчених нашого університету доктора історичних наук, професора кафедри всесвітньої історії Валерія Степановича Степанкова "Особистість у вимірі історії". Здійснивши короткий огляд життя Анатолія Олексійовича Копилова, становлення як вченого та педагога, Валерій Степанович говорячи про його стиль керівництва, що чітко виробився вже

наприкінці 60-х – в першій половині 70-х рр., коли Анатолій Олексійович виконував обов’язки декана історичного факультету, наголосив на основних його рисах. Це постійне прагнення до досконалого знання адміністративної роботи; органічне неприйняття кабінетного стилю керівництва (“навіть при розв’язанні самих складних і непередбачуваних ситуацій завжди керувався здоровим глуздом та життєвою мудрістю”); володіння “рідкісним імунітетом від вірусу всепоглинаючого владолюбства”; відкритість та доступність для всіх, незважаючи на їхній статус; жорсткі вимоги як від себе, так і від підлеглих вчасного та якісного виконання посадових обов’язків; наявність стратегічного мислення та бачення перспектив розвитку спочатку факультету, а пізніше й інституту на кілька років вперед; талант розпізнавати здібності осіб; людяність та щирість, постійна готовність допомагати, “за що усі його любили і поважали” [6, с. 13-14].

Завершив свою доповідь Валерій Степанович думкою, що у серцях сотень колег і тисяч випускників Анатолій Олексійович “...назавжди залишиться Ректором – щедро обдарованою Богом талантами Людиною з великої літери, сильною духом, чесною, скромною, доброю, чуйною, готовою завжди допомогти” [6, с. 28].

Олександр Михайлович Завальнюк у своїй доповіді “Професор А.О.Копилов: на службі освіти, науці й людям (спогади учня і колеги)” щиро й тепло згадував про роки навчання під керівництвом Анатолія Олексійовича, який, за визнанням сьгоднішнього ректора, а тоді студента історичного факультету, в якого А.О.Копилов читав лекційні курси з історії південних і західних слов’ян та новітньої історії країн Європи та Америки, “мав чи не найвищий викладацький рейтинг” [2, с. 49]. З теплотою Олександр Михайлович згадував про роль Анатолія Олексійовича у своєму становленні як викладача та вченого, про взаємини в форматі викладач – ректор та декан – ректор. Насамкінець, як він зазначив, “...діяльність ректора А.О.Копилова є для усіх нас справжньою легендою, у якій слід набиратися віри у наші невичерпні сили, великі можливості, нашу неспростовну здатність розв’язувати найскладніші питання і адекватно відповідати на нові виклики часу” [2, с. 57].

Завідувач кафедри історії України К-ПНУ імені Івана Огієнка професор Анатолій Григорович Філінюк, який довгий час (зокрема за керівництва А.О.Копилова) очолював наукову роботу у нашому виші, у своїй доповіді саме звернув увагу на роль тодішнього ректора у реалізації цього напрямку роботи інституту, а згодом і університету. Зокрема, він зазначив,

що Анатолій Олексійович особливу увагу приділяв науково-дослідній діяльності, підтримував практику проведення на базі нашого навчального закладу різноманітних наукових конференцій, вважаючи, що такі "...наукові форуми виступають не лише засобом спілкування вчених і науковців, а й інструментом подолання периферійності та регіональної розпорошеності дослідників" [8, с. 77].

Не менш ширими та теплими були виступи бувших колег Анатолія Олексійовича, які тісно співпрацювали з ним в інституті, а сьогодні є провідними науковцями та викладачами університету, професорів Володимира Прокоповича Газіна та Віктора Степановича Прокопчука, доцента Івана Йосиповича Козака, декана фізико-математичного факультету, доцента Віктора Самійловича Щирби, декана факультету української філології, доцента Юрія Олександровича Маркітантова. Так, В.П.Газін, будучи знайомим з Анатолієм Олексійовичем з 1958 р., відзначив, насамперед, його людські якості. Останній, на його думку, був з тих "...кого зразу ж помічають всі і запам'ятовують на все життя: за відвертість і щирість душі, добре слово і чесність у людських стосунках" [1, с. 41]. В.С.Прокопчук акцентував увагу на внеску Анатолія Олексійовича Копилова у розвиток подільського краєзнавства. Він брав активну участь у роботі над відомим виданням "Історія міст і сіл Української РСР". Зокрема, був членом редакційної колегії тому присвяченого історії Хмельниччини, був автором нарисів історії смт. Білогір'я та Ямпіль Білогірського району. Як тодішній декан історичного факультету, на заключному етапі підготовки даного видання виступив організатором і координатором діяльності викладачів факультету з написання історичних нарисів [5, с. 72]. Декани фізико-математичного факультету та факультету української філології звернули увагу на той безцінний досвід роботи з людьми, які вони отримали від спілкування та співпраці з Анатолієм Олексійовичем Копиловим. Зокрема, перший з них відзначив, що ректор ніколи не "рубав з плеча", не приймав різких рішень, дозволяв собі добре обміркувати будь-яке питання, перш ніж реагувати на нього, був добре обізнаний в кадрових питаннях [9, с. 81]. Другий звернув увагу, що Анатолій Олексійович повністю відповідав образу лідера колективу, "...у якого добрі комунікативні навички і який здатен приймати ефективні рішення задля досягнення мети". Йому притаманні такі якості як "віра в людей, вимогливість до них, підтримка у скрутній ситуації, вираженість у прийнятті рішень" [4, с. 66].

Надалі робота конференції відбувалася в рамках відповідних секцій. Відзначимо, що окрім власне викладачів нашого університету, у ній взяли

участь і гості. Зокрема, це директор Хмельницького обласного державного архіву В.Г.Байдич та доктор історичних наук, професор Хмельницького національного університету О.П.Григоренко.

Підсумовуючи результати наукової конференції “Історія та особа: особа в історії”, відзначимо, що подібні заходи є вкрай важливими з кількох міркувань. По-перше, будь-які наукові форуми є гарним місцем для обміну думками, новими науковими напрацюваннями, проведення дискусій, які сприяють подальшому прогресу в осмисленні багатьох явищ історії та сучасності. По-друге, подібні заходи сприяють збереженню пам’яті та наступності поколінь науковців, викладачів. Думається, вкрай важливо нам пам’ятати про наукову, педагогічну, суспільну діяльність тих, хто закладав основи нашого університету, продовжував традиції попередніх поколінь та передавав цю спадщину наступникам. Серед них наші вчителі, які завжди будуть в нашій пам’яті. Це Леонід Антонович Коваленко, Петро Флорович Лаптін, Юрій Михайлович Тарасов, Микола Григорович Кукурдзак, Петро Федорович Щербина, Іон Ізраїлевич Винокур, Анатолій Олексійович Копилов, Микола Борисович Петров та ін. Не може бути майбутнього без тієї основи, яку збудували вони і яку ми маємо бережно й послідовно розбудовувати.

Література:

1. Газін, В. П. Незгасні іскри життя / В. П. Газін // Анатолій Олексійович Копилов: особистість у вимірі епохи: Дослідження. Спогади. Документи. Бібліографія. – Кам’янець-Подільський : Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2011. – С. 41-42.

2. Завальнюк, О. М. Професор А.О.Копилов: на службі освіти, науці й людям (спогади учні і колеги) / О. М. Завальнюк // Там само. – С. 48-58.

3. Козак, І. Й. Динамічна незмінність / І. Й. Козак // Там само. – С. 58-63.

4. Маркітантов, Ю. О. Справжній лідер колективу / Ю. О. Маркітантов // Там само. – С. 65-68.

5. Прокопчук, В. С. Анатолій Олексійович Копилов: штрихи до портрета особистості / В. С. Прокопчук // Там само. – С. 70-75.

6. Степанков, В. С. Особистість у вимірі епохи / В. С. Степанков // Там само. – С. 5-31.

7. Степанков, В. С. Передмова / В. С. Степанков // Там само. – С. 3-4.

8. Філінюк, А. Г. А.О.Копилов був великим керівником, який жив і працював заради інших / А. Г. Філінюк // Там само. – С. 76-80.

9. Щирба, В. С. Мудрий учитель і наставник / В. С. Щирба // Там само. – С. 80-83.